

Agnieszka Kuriata

(Uniwersytet Wrocławski)

„Język-słowa-rzeczywistość”. Forum Linguarum jako przestrzeń kreatywna. Sprawozdanie z konferencji naukowej.”

Słowa kluczowe: Forum Linguarum, komunikacja, sprawozdanie, ISKRA, Interdyscyplinarne Studenckie Koło Rozwoju Administracji, Wrocław

W dniu 1 kwietnia 2016 r. z inicjatywy członków Interdyscyplinarnego Studenckiego Koła Rozwoju Administracji ISKRA¹, działającego na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, odbyło się kolejne spotkanie naukowe, którego ISKRA była organizatorem. Jego tematem przewodnim była szeroko rozumiana komunikacja, jej aspekty a także różnorodne formy. Główną pomysłodawczynią tego przedsięwzięcia była dr hab. Magdalena Tabernacka, pełniąca rolę opiekuna naukowego tej organizacji studencko-doktoranckiej.

Miejsce obrad, Forum Linguarum Ośrodek Badań Nad Stosowaniem Języka, to ciekawy punkt na mapie Wrocławia. Jest to przestrzeń w pełni zaaranżowana i wyposażona przez jej gospodarzy – Grażynę i Romana Lewickich – którzy udostępnili ją na potrzeby

¹ Więcej informacji o działalności Interdyscyplinarnego Studenckiego Koła Rozwoju Administracji ISKRA, o jego bieżących projektach oraz działalności można znaleźć na stronie internetowej: <http://www.kn.iskra.uni.wroc.pl/p/o-nas.html>, dostęp: 20.09.2016.

konferencji. Utrzymane w nowoczesnym stylu, urządzone w niezwykle pomysłowy i innowacyjny sposób, stanowi swoistą przestrzeń kreatywną, idealną dla tego typu inicjatyw.

Celem zorganizowanego spotkania, które przyjęło tytuł „*Język – słowa – rzeczywistość*”, było przedstawienie ciekawego zagadnienia z zakresu komunikacji na dwóch płaszczyznach. Po pierwsze - w jaki sposób rzeczywistość kreuje język, którym posługujemy się w codziennych kontaktach prywatnych, czy zawodowych oraz po drugie - jak ten język kreuje tę samą rzeczywistość. Konferencja ta miała być nie tylko okazją do dyskusji naukowych, ale również – a może tym razem przede wszystkim – szansą na integrację członków Interdyscyplinarnego Studenckiego Koła Rozwoju Administracji ISKRA. Decyzją Zarządu Koła² podczas spotkania doszło również do podsumowania dotychczasowej działalności Koła, a w wyniku dalszej dyskusji, członkowie Koła określili przyszłe cele, jakie mają stanowić przedmiot działalności organizacji, padły też propozycje nowych projektów oraz inicjatyw, w które członkowie chcą się zaangażować.

Gospodarze wydarzenia – pani dr Grażyna Lewicka oraz prof. dr hab. Roman Lewicki – to uznani naukowcy. Oboje są językoznawcami. Prof. dr hab. Roman Lewicki to specjalista w zakresie leksykologii i leksykografii, jest też tłumaczem tekstów naukowo-technicznych³. W swoich badaniach naukowych koncentruje się przede wszystkim na takich zagadnieniach jak: lingwistyka stosowana, metodyka nauczania języka, translatoryka, leksykologia i leksykografia, analiza tekstu i dyskursu, socjolingwistyka oraz psycholingwistyka. Badania te prowadzi w kilku językach, gdzie oprócz języka polskiego są to: język angielski, język niemiecki oraz język holenderski. Wyniki swoich badań prof. Lewicki prezentuje podczas licznych konferencji, spotkań naukowych - tak w Polsce jak i za granicą m.in. w Austrii, Belgii oraz w Niemczech – jak i również na łamach swoich licznych publikacji naukowych. W trakcie swojej pracy dydaktycznej realizował zajęcia dotyczące m.in. gramatyki opisowej języka niemieckiego i polskiego, gramatyki kontrastowej, wstępu do translatoryki, tendencji współczesnego językoznawstwa, zajęć o języku w kontekście społeczno-kulturowym jak i również leksykografii w teorii i praktyce. Wśród wielu funkcji prof. dr hab. Romana Lewickiego należy wymienić stanowisko Kierownika Zakładu Glottodydaktyki, którym kierował od 1994 r.⁴

² Ówczśnie w skład Zarządu Interdyscyplinarnego Studenckiego Koła Rozwoju Administracji ISKRA wchodzili: Agnieszka Kuriata (Przewodnicząca), Barbara Zyzda oraz Filip Stradomki.

³ Więcej informacji o działalności badawczej i dydaktycznej prof. dr hab. Romana Lewickiego można znaleźć m.in. na stronie internetowej: http://www.ifa.uni.wroc.pl/translatoryka/?page_id=33, dostęp: 20.09.2016).

⁴ Zakład Glottodydaktyki powstał po reorganizacji Zakładu Lingwistyki Stosowanej i Współpracy z Przemysłem. Badania, którymi zajmowali się naukowcy skupieni w ramach zakładu dotyczą zagadnień: innowacyjne metody kształcenia nauczycieli języka niemieckiego; style uczenia się; procesy

To nie pierwszy raz, kiedy Państwo Lewiccy, występowali przed członkami Koła ISKRA. W 2014 r. odbyła się bowiem kolejna (już druga!) konferencja mediacyjna z cyklu zatytułowanego „*Praktyczne aspekty stosowania mediacji w sądach, prokuraturze i administracji publicznej*”. Tym razem jej głównym celem było interdyscyplinarne ujęcie mediacji jako sposobu rozwiązywania konfliktów i osiągania porozumienia pomimo podziałów i odmienności kulturowych oraz społecznych⁵. Państwo Lewiccy wystąpili wtedy podczas sesji poświęconej językowym aspektom komunikacji, które to odnoszone są do pewnych społecznych i prawnych uwarunkowań, mających wpływ na to czy dojdzie do mediacji i sukcesu porozumienia. Referat zatytułowany „Moc języka w komunikacji interpersonalnej” był swoistą próbą prezentacji czy, a jeśli tak to jaką rolę pełni język w komunikacji, właśnie z punktu widzenia językoznawcy, który tym tematem zajmuje się na co dzień. Prof. dr hab. Roman Lewicki przede wszystkim zwrócił uwagę zgromadzonej publiczności na różnorodność i odmienność poszczególnych osób i fakt, że każda z nich ma odmienną właściwość językową, każda z nich również w inny sposób może odbierać pewne słowa i sformułowania, a więc należy pamiętać że odbiór intencji osoby przekazującej pewną treść, może być całkowicie odmienny od zamierzonego celu jej nadawcy. Podobna kwestia dotyczy metafor, porównań i wszelkich innych środków językowych, które używamy codziennie, nie zdając sobie sprawy z tego, jak bardzo różnie mogą być one odbierane przez osoby, do których je kierujemy w wypowiedziach. Po tym niezwykle zajmującym wystąpieniu, głos zabrała dr Grażyna Lewicka dokonując publicznie analizy dyskursu, a używając do tego fragmentu książki autorstwa Marka Twaina „*Przygody Tomka Sawyera*”. Dr Lewicka potraktowała w swoim wystąpieniu komunikację jako przypadek interakcyjnego planowania. Wskazała też na pewne strategie komunikacyjne, które odnalazła w tekście⁶. Językoznawcy, gospodarzy spotkania „*Język – słowa - rzeczywistość*” wielokrotnie odwoływali się podczas wystąpienia, do swoich poprzedniego referatów, czyniąc różne nawiązania oraz podając nowe przykłady.

psycholingwistyczne w umyśle dwu-/wielojęzycznym; pamięć semantyczna w procesie przyswajania języka obcego; nabywanie i nauczanie języków drugich, trzecich i kolejnych; wczesna dwu-/wielojęzyczność; edukacja interkulturowa w kształceniu językowym; nauczanie języków obcych na etapie wczesnoszkolnym w świetle konstruktywistycznych teorii poznania; wyrażenia formułiczne i ich rola w dydaktyce języka obcego. Zakład prowadzi współpracę naukową z uniwersytetami zagranicznymi (Uniwersytet Heinricha Heinego Düsseldorfie, Uniwersytet Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy, Uniwersytet w Miskolcu, Uniwersytet Tomasza Baty w Zlinie). W 2008 r. w ramach Zakładu, powołano Pracownię Translatoryki (Zakład Glottodydaktyki, <http://www.ifg.uni.wroc.pl/pol/p/12>, dostęp: 20.09.2016).

⁵ M. Tabernaacka, *Porozumienie ponad podziałami – znaczenie mediacji*, [w:] Materiały Konferencji naukowej *Porozumienie ponad podziałami. Mediacje i komunikacja*, Wrocław 2014, s. 1.

⁶ Więcej na temat konferencji „*Porozumienie ponad podziałami, mediacje i komunikacja*” można przeczytać w tekście autorstwa Barbary Zyzdy: *Sprawozdanie z konferencji naukowej „Porozumienie ponad podziałami. Mediacje i komunikacja”*, Wrocław 2014, [w:] *Acta Erasmiana*, t. 10, Wrocław 2015, s. 317-326.

Następnie zaprezentowały się mgr Agnieszka Kuriata oraz mgr Barbara Zyzda – doktorantki – mgr Kuriata w Katedrze Doktryn Politycznych i Prawnych oraz mgr Barbara Zyzda w Zakładzie Nauki Administracji Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. Obie prelegentki pełnią też od kilku lat funkcje w Zarządzie Interdyscyplinarnego Studenckiego Koła Rozwoju Administracji ISKRA. Prelegentki zaprezentowały w dwóch osobnych wystąpieniach wyniki swoich badań dotyczących występowania oraz ewentualnego zasięgu mowy nienawiści i mowy wrogości, które to przeprowadziły wśród studentów i młodzieży gimnazjalnej. W przeprowadzonym badaniu mgr Kuriata i mgr Zyzda próbowały wykazać czy wykształcenie, jak i środowisko społeczne mogą mieć wpływ na różne zachowania, takie jak: dobór środków językowych, poziom agresji słownej oraz kierunki tej agresji. W tym celu, za pomocą ankiet papierowych i internetowych, doktorantki zgromadziły wypowiedzi, a następnie dokonały ich analizy i skonfrontowały odpowiedzi przedstawicieli studentów oraz młodzieży gimnazjalnej. To co było najistotniejsze w tym badaniu, to przede wszystkim analiza poziomu agresji, który towarzyszy wskazanym przez respondentów słowom, a mianowicie – do jakich grup kierowane są te najbardziej obraźliwe z nich oraz czy istnieją jakieś ograniczenia społeczne, które blokują lub chociaż ograniczają używanie nacechowanych negatywnie sformułowań i określeń. Jak możemy przeczytać w publikacji, która stanowi pokłosie prowadzonych badań: „Celem projektu badawczego było ponadto uzyskanie odpowiedzi na następujące pytania:

- Czy wykształcenie to czynnik, który ma wpływ na zasób słów nacechowanych negatywnie, kierowanych do różnych grup społecznych? Czy przeciwnie, to młodzież gimnazjalna jest grupą bardziej agresywną słownie niż studenci? Czy wraz z wykształceniem ten zasób słów się zwiększa, ze względu na większą wiedzę i świadomość społeczną?
- Czy oddziaływanie środowiska, w którym przebywamy stale lub okresowo, ma wpływ na występowanie i używanie słów obraźliwych? Gdzie najczęściej spotykamy się z mową nienawiści i mową wrogości?
- Czy istnieją słowa obecne w przestrzeni publicznej, które w zależności od środowiska z jakiego się wywodzimy bądź w którym funkcjonujemy na co dzień, są skrajnie oceniane – jako zdecydowanie pozytywne albo zdecydowanie negatywne?⁷”.

⁷ A. Kuriata, B. Zyzda, *Mowa nienawiści i mowa wrogości – poziom, kierunki, środki językowe. Publikacja wyników badań dotyczących występowania i ewentualnego zasięgu mowy nienawiści i mowy wrogości wśród studentów i młodzieży gimnazjalnej*, [w:] *Antropologia mediacji*, M. Tabernacka (red.), Wrocław 2015.

Prelegentki przedstawiły wnioski, które opracowały na podstawie analizy odpowiedzi uzyskanych z ankiet. Między innymi z ich badań wynika – i niespecjalnie to dziwi – że to chłopcy, a nie dziewczęta prezentują wyższy współczynnik agresji, jeśli chodzi o gimnazjalistów. Równocześnie na podstawie uzyskanych wyników nie można definitywnie wskazać, że to wykształcenie stanowi ten z czynników, który najbardziej wpływa na poziom agresji czy to studentów czy młodzieży gimnazjalnej. Do takich wniosków prelegentki doszły na podstawie zebranych informacji, z których wynikało, że natężenie agresji wśród przebadanych gimnazjalistów było większe tylko w stosunku do grupy osób młodszych. Wykształcenie nie jest jednak czynnikiem całkowicie obojętnym, gdyż jednocześnie można zauważyć – jak przekonywały w swoich wystąpieniach prelegentki – że zasób obraźliwych słów był zdecydowanie większy wśród studentów, używali oni też znacznie częściej bardziej opisowych wyrażen i wydaje się, że świadomie kierowali je do konkretnych adresatów, rzadziej kierując się po prostu emocjami, które to dominowała w wypowiedziach młodzieży gimnazjalnej. W podsumowaniu prelegentki podkreślały, że pomimo wszystko, mowa nienawiści nie jest zjawiskiem częstym – czy to wśród studentów, czy też wśród młodzieży gimnazjalnej. Przy tym zasugerowały, że jeśli już chcemy walczyć z takim rodzajem agresji, to nie mowa nienawiści powinna być naszym celem, a przede wszystkim nienawiści, kryjąca się za nią. Nic bowiem nie daje penalizowanie zachowania polegającego na nadużywaniu słów czy sformułowań, kwalifikowanych jako mowa nienawiści, gdyż jedyną konsekwencją będzie to, że powstaną nowe słowa albo tym znanym nada się pejoratywne, obraźliwe znaczenie⁸.

Kolejne z wystąpień, autorstwa również członków Interdyscyplinarnego Studenckiego Koła Rozwoju Administracji ISKRA, to prezentacja Łukasza Piecucha oraz Kariny Pilarz, zatytułowana „*Sposób postrzegania zjawiska zdrady*”. Prezentacja dwóch członków Koła była oparta na ich autorskich badaniach przeprowadzonych na grupie 100 losowo wybranych osób – zarówno kobiet (76) jak i mężczyzn (24), spośród których większość stanowili studenci Uniwersytetu Wrocławskiego. Prelegenci zaprezentowali zgromadzonej publiczności wyniki swoich badań, prezentując kolejno pytania jakie zadawali badanym. Przy okazji wskazywali też na założenia z jakich wychodzili formułując je, a następnie w formie graficznej przedstawiali odpowiedzi prelegentów oraz często swoje własne wnioski, komentarze czy też refleksje. Zadane w ramach badania pytania brzmiały następująco: *Czy uważasz, że zdrada w*

⁸ A. Kuriata, B. Zyzda, *Mowa nienawiści i mowa wrogości – poziom, kierunki, środki językowe. Publikacja wyników badań dotyczących występowania i ewentualnego zasięgu mowy nienawiści i mowy wrogości wśród studentów i młodzieży gimnazjalnej*, [w:] Antropologia mediacji, M. Tabernacka (red.), Wrocław 2015.

związku jest zjawiskiem powszechnym? zakładając, że nie więcej niż połowa ankietowanych odpowie na to pytanie twierdząco. Jak jednak pokazały wyniki, odsetek osób które uważają że zdrada jest czymś powszechnym i towarzyszy związkowi, był znacznie wyższy, bo aż 63% spośród wszystkich badanych. Kolejne pytanie dotyczyło rozmiaru zjawiska, a mianowicie: *Jaki odsetek ludzi w związkach w Polsce dopuszcza się Twoim zdaniem zdrady?* oraz *Kto częściej dopuszcza się zdrady?*. Prelegenci założyli tutaj, że ich ankietowani uznają, że płeć nie ma w tym przypadku znaczenia, natomiast myśląc stereotypowo – respondenci zapewne uznają, że aż co trzeci mężczyzna jest winny zdrady. Jak się później okazało, ich założenia były poprawne. Kolejne z pytań dotyczyły moralności, w tym społecznej: *Czy Twoim zdaniem zdrada w obecnych czasach stała się zjawiskiem społecznie akceptowalnym?*, *Czy uważasz że zdradę można wybaczyć?*, *Jakie Twoim zdaniem są przyczyny skłaniające do zdrady?* Większość z badanych uznała zdradę za zjawisko niewybaczalne, stwierdzając że przede wszystkim decydują się na nią mężczyźni, podając za główną motywację do niej posiadanie dzieci, kryzys w związku, wspólne zobowiązania finansowe, czy też jednorazowość i bycie pod wpływem alkoholu. Prelegenci zaprezentowali też szereg pytań, w których pytali o język. Była to część prezentacji, która wzbudziła największe kontrowersje, a wśród pytań pojawiły się następujące: *Jakie znasz określenia czy eufemizmy stosowane na określenie zdrady?*, *Jakich określeń używa się w stosunku do kobiet, które dopuściły się zdrady?* oraz *Jakich określeń używa się w stosunku do mężczyzn, którzy dopuścili się zdrady?* W końcowych wnioskach autorzy badania – Karina Pilarz i Łukasz Piecuch – stwierdzili, że to określenia które używane są na wskazanie kobiet dopuszczających się zdrady, są zdecydowanie bardziej negatywne, nacechowane są też znacznie silniejszym ładunkiem emocjonalnym, niż te do których respondenci biorący udział w badaniu przyznali się do używania w stosunku do mężczyzn dopuszczających się zdrady. Zdecydowana większość słów, które pojawiały się i były kierowane do kobiet to wulgaryzmy, a nie określenia opisowe. Co zastanawiające, w przypadku zdrady dokonywanej przez mężczyzn można zauważyć pewną interesującą tendencję. Mianowicie w tym przypadku to kobiety używały znacznie bardziej negatywnych, wręcz wulgarnych słów czy sformułowań, natomiast mężczyźni mieli skłonność raczej do minimalizowania faktu zdrady, przez używanie mniej obraźliwych słów. Mimo wszystko, tych określeń było jednak więcej, co może być spowodowane tym, że to kobiety są uznawane za te bardziej sprawne językowo, co przekłada się na większy zasób słów którymi posługują się na co dzień, czy nawet w takich sytuacjach. Inny zajmujący wniosek, do którego doszli prelegenci w trakcie swoich badań to to, że da się rozróżnić poziom agresji danych słów, w zależności czy są to słowa opisujące zjawisko zdrady, czy też osobę która się jej dopuszcza.

W tym drugim przypadku ich poziom wulgarności był zdecydowanie wyższy, szczególnie jeśli chodziło o te skierowane do kobiet. Często w odpowiedziach badanych osób pojawiały się też określenia usprawiedliwiające, które w znaczny sposób minimalizowały ich nacechowanie negatywne czy agresję.

Konferencję zamykało wystąpienie dr hab. Magdaleny Tabernackiej⁹, zatytułowane „*Bęcki – między prawem, językiem a świadomością tych zjawisk*”. Na początku swojego wystąpienia dr hab. Magdalena Tabernacka przedstawiła jak rzeczywistość kształtuje stan prawny – prezentując przepisy z Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego¹⁰, zakazujące stosowania przemocy wobec dzieci. W następnej kolejności prelegenta pokazała jak wygląda stan świadomości polskiego społeczeństwa. W tym celu prelegentka porównała różnicę w odpowiedziach prelegentów na pytanie: „*Stosowanie kar cielesnych wobec dzieci w Polsce*”, których respondenci udzielili w roku 2013 oraz w roku 2016. W dalszej części prezentacji mieliśmy szansę przeczytać jakich określeń używają ankietowani albo chociaż do używania których się przyznali. Słowa te można podzielić na kilka grup wśród których należy wymienić język kompensujący (jak np. *klapsik*, czy tytułowe *bęcki*), język eufemistyczny, w ramach którego Autorka dokonała dalszego podziału – na język kompensujący oraz wzmacniający, gdyż cechujący negatywnie. Spośród odpowiedzi ankietowanych dało się wyróżnić jeszcze jedną grupę używanych na przemoc wobec dzieci słów, a mianowicie – prosto z mostu, jak np. *bicie* czy *znęcanie się na dziećmi*.

Było to jednocześnie ostatnie wystąpienie w ramach spotkania konferencyjnego „*Język – słowa – rzeczywistość*”.

Podsumowując, przeniesienie obrad konferencyjnych do tak niebanalnej przestrzeni edukacyjnej okazało się świetnym pomysłem. Członkowie Interdyscyplinarnego Studenckiego Koła Rozwoju Administracji ISKRA oraz pani dr hab. Magdalena Tabernacka – jego opiekun naukowy – zgodnie stwierdzili, że była to genialna a zarazem intelektualna przygoda, gdzie zaskoczenie i inspiracja, mieszały się z ogromnie rozwojową dyskusją na

⁹ dr hab. Magdalena Tabernacka, adiunkt w Zakładzie Nauk Administracji; jej zainteresowania badawcze koncentrują się generalnie na Nauce administracji oraz Nauce prawa administracyjnego, a bardziej szczegółowo dotyczące one relacji organów władz publicznych z adresatami ich działań, strukturalnych uwarunkowań funkcjonowania organów administracji publicznej oraz wymiaru sprawiedliwości i ich wpływ na relacje w sferze wewnętrznej funkcjonowania tych organów i ich relacji z adresatami ich działań. Dr hab. Magdalena Tabernacka zajmuje się również pracą dydaktyczną, w ramach której prowadzi szereg przedmiotów, m.in. planowanie i zagospodarowanie przestrzenne oraz mediacje i negocjacje w sferze publicznej, zajmując się w tym obszarze m.in. sytuacją dziecka, będącej niejednokrotnie stroną konfliktu, czy też uczestnikiem konfliktu osób sprawujących władzę rodzicielską lub opiekę (<https://prawo.uni.wroc.pl/user/12184>, dostęp: 20.09.2016).

¹⁰ Art. 961 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2012 r.788 j.t. z późn. zm.) „*Osobom wykonującym władzę rodzicielską oraz sprawującym opiekę lub pieczę nad małoletnim zakazuje się stosowania kar cielesnych.*”

temat jak najbardziej naukowy. Wszyscy uczestnicy spotkania stwierdzili, że w przyszłości chętnie spotkają się po raz kolejny w Forum Linguarum Ośrodka Badań Nad Stosowaniem Języka, aby po raz kolejny móc wymieniać swoje poglądy naukowe na tak wysokim poziomie, w tak inspirującym miejscu. Państwo dr Grażyna Lewicka i prof. dr hab. Roman Lewicki wyrazili nadzieję, że spotkanie to przyczyni się również do przyszłej wymiany doświadczeń, jak i podejmowania wspólnych inicjatyw w ramach rozmaitych projektów badawczych i edukacyjnych, a sama konferencja będzie pierwszym impulsem do dalszej integracji badawczej i towarzyskiej.

